

*OD JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO
DO JĘZYKA EDUKACJI SZKOLNEJ –*
JĘZYKOWA DROGA UCZNIÓW Z DOŚWIADCZENIEM MIGRACJI

dr Beata Katarzyna Jędryka

UDM – uczeń z doświadczeniem migracji

JPJO – język polski jako język obcy

JES – język edukacji szkolnej

JO – język ogólny

JS – język szkolny

J₁ – język pierwszy

J₂ – język drugi

Kompetencje kluczowe

- ❖ komunikacja w języku ojczystym
- ❖ komunikacja w językach obcych
- ❖ kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne
- ❖ kompetencje informatyczne
- ❖ umiejętność uczenia się
- ❖ kompetencje społeczne i obywatelskie
- ❖ inicjatywność i przedsiębiorczość
- ❖ świadomość i ekspresja kulturalna

ESOKJ Poziom	NAZWA ANGIELSKA	NAZWA POLSKA	
A1	Basic User (Breakthrough)	Użytkownik podstawowy	Poziom elementarny
A2	Basic User (Waystage)		Poziom wstępny
B1	Independent User (Threshold)	Użytkownik niezależny	Poziom podstawowy
B2	Independent User (Vantage)		Poziom średni ogólny
C1	Proficient User (Effective Operational Proficiency)	Użytkownik biegły	Poziom efektywnej biegłości językowej
C2	Proficient User (Mastery)		Poziom zaawansowany

Źródło – nazwy angielskie: ESOKJ 2003;
nazwy polskie: *Standardy wymagań egzaminacyjnych 2003*

B1	B2	C1
OGÓLNY OPIS UMIEJĘTNOŚCI		
<p><u>Uczący się potrafi pisać jasne, zwięzłe teksty na rozmaite tematy leżące w polu jego zainteresowania, w formie liniowego ciągu prostych, pojedynczych stwierdzeń.</u></p>	<p><u>Uczący się potrafi pisać klarowne, szczegółowe teksty na rozmaite tematy związane z... jego... zainteresowaniami, przytaczając i oceniając informacje i argumenty pochodzące z wielu źródeł.</u></p>	<p><u>Uczący się potrafi pisać klarowne i dobrze skonstruowane teksty na złożone tematy, podkreślając istotne kwestie, rozwijając wyrażane poglądy i uzasadniając je dodatkowymi argumentami oraz właściwymi przykładami, formułując przy tym stosowne wnioski.</u></p>
SAMOOCENA		
<p>Potrafię pisać <u>proste</u> teksty na <u>znane mi lub związane z moimi zainteresowaniami</u> tematy. Potrafię pisać <u>prywatne listy, opisując swoje przeżycia i wrażenia.</u></p>	<p>Potrafię pisać <u>rozumiałe, szczegółowe</u> teksty na <u>dowolne tematy związane z moimi zainteresowaniami</u>. Potrafię napisać <u>rozprawkę lub opracowanie, przekazując informacje lub rozważając argumenty za i przeciw</u>. Potrafię pisać <u>listy, podkreślając znaczenie, jakie mają dla mnie dane wydarzenia i przeżycia.</u></p>	<p>Potrafię się wypowiadać w <u>rozumiałych i dobrze zbudowanych tekstach</u>, dosyć szeroko przedstawiając swój punkt widzenia. Potrafię pisać o <u>złożonych zagadnieniach w prywatnym liście, w rozprawce czy opracowaniu, podkreślają kwestie, które uważam za najistotniejsze</u>. Potrafię <u>dostosować styl tekstu do potencjalnego czytelnika.</u></p>

B1	B2	C1
OGÓLNY OPIS UMIEJĘTNOŚCI		
<p>Potrafi czytać proste, konkretne teksty na tematy związane z własną specjalnością i zainteresowaniami, uzyskując zadowalający stopień ich zrozumienia.</p>	<p>Potrafi czytać z dużą dozą samodzielności, dostosowując styl i tempo czytania do różnych tekstów i celów, a także wykorzystując wybiórczo odpowiednie źródła. Dysponuje dużym zasobem słownictwa, lecz może mieć trudności ze zrozumieniem rzadko używanych wyrażeń idiomatycznych.</p>	<p>Rozumie szczegółowo długie i skomplikowane teksty niezależnie od tego, czy dotyczą one jego specjalności, czy nie pod warunkiem możliwości ponownego przeczytania trudnych fragmentów.</p>
SAMOCENA		
<p>Rozumiem teksty składające się głównie ze słów najczęściej występujących, dotyczące życia codziennego lub zawodowego. Rozumiem opisy wydarzeń, uczuć, pragnień zawarte w prywatnej korespondencji.</p>	<p>Czytam ze zrozumieniem artykuły i reportaże dotyczące problemów współczesnego świata w których piszący prezentują określone stanowiska i poglądy. Rozumiem współczesną prozę literacką.</p>	<p>Rozumiem długie i złożone teksty informacyjne i literackie, dostrzegając i doceniając ich różnicowanie pod względem stylu. Rozumiem artykuły specjalistyczne i dłuższe instrukcje techniczne nawet te niezwiązane z moją dziedziną.</p>

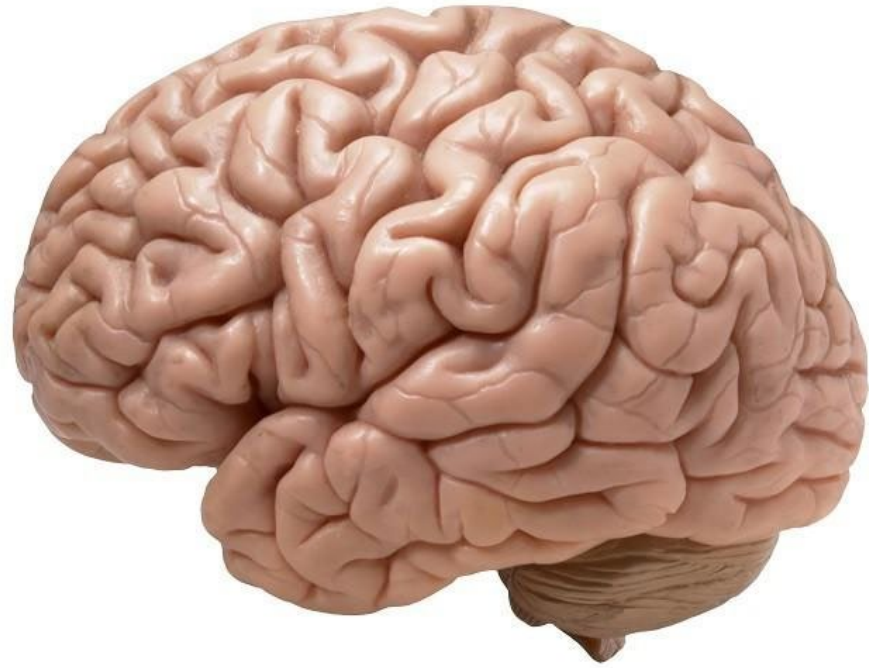
Źródło: ESOKJ 2003, s. 34, 70

Rozwój języka edukacji szkolnej

- ❖ osiągnięcie zaawansowanej biegłości językowej w obszarze języka obcego będącego medium w nauce szkolnej zajmuje od 3 do 7 lat
- ❖ poziom zbliżony do rodzimego użytkownika danego języka na potrzeby edukacji możliwy jest do uzyskania dopiero po ok. 10 latach nauki oraz całkowitej immersji w języku docelowym
- ❖ nauka języka obcego może trwać krócej - zależy to od motywacji uczącego się, jego zaangażowania w proces dydaktycznych oraz stopień pokrewieństwa języka obcego w stosunku do języka ojczystego ucznia
- ❖ przyswajanie nowego kodu, który ma być narzędziem poznawania świata oraz opanowywania treści edukacyjnych nauczanych w szkole, można podzielić na pięć okresów
- ❖ każdy okres może trwać krócej lub dłużej, bowiem zależy on od wielu czynników edukacyjnych oraz pozaedukacyjnych

Rozwój języka edukacji szkolnej

- ❖ w pierwszym etapie nauki języka obcego na potrzeby edukacji w tym języku dominują przede wszystkim sprawności percepcyjne – słuchanie oraz czytanie; uczeń odpowiada on pojedynczymi słowami lub wykorzystuje alternatywne środki komunikacji, np. rysowanie lub wskazywanie; podczas lekcji najczęściej przepisuje to, co widzi w książce lub na tablicy, samodzielnie konstruuje i zapisuje proste zdania pojedyncze, podkreśla lub zakreśla właściwą odpowiedź z podanych oraz łączy elementy, np. słowa z przedmiotami, zdania z obrazkami
- ❖ etap drugi to wczesna komunikacja językowa; uruchamiane są przez UDM wszystkie mechanizmy językowe, opierające się już nie tylko na percepcji, ale także na produkcji – mówienie i pisanie
- ❖ etap trzeci to samodzielna komunikacja; uczeń zaczyna swobodniej czuć się w języku na zajęciach szkolnych; umiejętności językowe pozwalają mu już na opisywanie oraz wyjaśnianie tego, co przeczytał lub wysłuchał
- ❖ etap czwarty to średni poziom zaawansowania językowego w środowisku szkolnym; może trwać nawet do 7 lat; umiejętności pozwalają na aktywnie uczestniczyć w zajęciach z każdego przedmiotu szkolnego
- ❖ etap piąty to dążenie do doskonałości językowej

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ):

- ❖ *kompetencja* – całość wiedzy deklaratywnej, sprawności i umiejętności oraz cechy charakteru danej osoby, które to czynniki determinują jej sposób działania
- ❖ *kompetencja językowa* – znajomość oraz umiejętność stosowania formalnych środków językowych, za pomocą których układa się i formułuje poprawne, sensowne wypowiedzi

ESOKJ 2003: 20, 100

Kompetencja fonologiczna

Znajomość systemu fonologicznego i umiejętność rozróżniania i wypowiedziania dźwięków mowy, która umożliwia właściwe, niezaburzające komunikacji posługiwanie się językiem.

- ❖ znajomość inwentarza fonemów [samogłoski, spółgłoski, glajdy, cechy dystynktywne]
- ❖ znajomość reguł fonologicznych [wymowa fonemów w kontekstach, koartykulacja]
- ❖ znajomość zasad fonotaktycznych [struktura sylaby, miejsce fonemu w sylabie, sekwencje fonemów]
- ❖ znajomość zjawisk prozodycznych [akcent, intonacja, rytm]

Kompetencja ortoepiczna

Umiejętność głośnego odczytywania przygotowanego wcześniej tekstu pisanego oraz prawidłowego produkowania słów wcześniej poznanych i wyrażonych jedynie w formie pisemnej.

- ❖ znajomość zasad pisowni [odczytywanie, literowanie, sylabizowanie]
- ❖ znajomość ogólnych zasad transkrypcji fonetycznych [transkrypcje słownikowe, sławistyczny alfabet fonetyczny, międzynarodowy alfabet fonetyczny]
- ❖ znajomość wpływu grafii na segmentację i intonację wypowiedzi [homonimia tekstowa, wymowa a ortografia]
- ❖ znajomość kontekstowych możliwości interpretacyjnych [homonimia, synonimia]

Kompetencja ortograficzna

Umiejętność percepcji i tworzenia symboli, z jakich składają się teksty pisane.

ESOKJ 2003: 171

- ❖ znajomość inwentarza grafemów [litery samogłoskowe i spółgłoskowe; digrafy, trigraf, znaki diakrytyczne]
- ❖ znajomość zasad ortograficznych [pisownia ch/ h, rz/ ż, ó/ u, mała/ wielka litera, pisownia łączna/ rozdzielna, oznaczenia miękkości spółgłosek, zapis zakończeń: - i, - ii, - ji]
- ❖ znajomość znaków interpunkcyjnych [przecinek, średnik, nawias, wielokropek, myślnik, dwukropek, cudzysłów, kropka, pytajnik, wykrzyknik]
- ❖ znajomość zasad interpunkcyjnych [interpunkcja a składnia/ semantyka/ prozodia]
- ❖ znajomość konwencji typograficznych [kroje czcionek, loga, skróty, znaki specjalne]

Biernacka 2016: 28

Kompetencja gramatyczna

Umiejętność rozumienia i wyrażania znaczeń za pomocą odczytywania i tworzenia odpowiednio skonstruowanych wyrażen i zdań zgodnie z zasadami gramatycznymi.

ESOKJ 2003: 102

- ❖ fleksja imienna [odmiana rzeczowników, przymiotników, zaimków, liczebników]
- ❖ fleksja werbalna [koniugacje, formy czasowe, aspekt czasownika, strony, tryby, formy nieosobowe, imiesłowy]
- ❖ słowotwórstwo [stopniowanie przymiotnika i przysłówka, nazwy mieszkańców, nazwy żeńskie, nazwy czynności, przymiotniki odrzeczownikowe, nazwy cech abstrakcyjnych, nazwy deminutywne, nazwy augmentatywne i ekspresywne, nazwy wykonawców czynności, rzeczowniki i przymiotniki złożone, nazwy narzędzi, nazwy miejsc, czasowniki odimienne, czasowniki z przedrostkami, czasowniki prefiksalne, skrótowce, neologizmy]
- ❖ składnia [zdania pojedyncze, zdania oznajmujące, zdania pytające, formy podmiotu, formy orzeczenia, formy dopełnienia, formy przydawki, formy okolicznika, negacja, zdania złożone, zdania złożone wielokrotnie, zdania bezpodmiotowe, transformacje składniowe]

Kompetencja leksykalna

Znajomość i umiejętność użycia słownictwa, na które składają się stałe wyrażenia oraz pojedyncze słowa. Dodatkowo komponentem tej kompetencji są elementy gramatyczne

ESOKJ 2003: 101

- ❖ znajomość inwentarza leksykalnego
- ❖ umiejętność dokonywania parafraz wyrazu na wyrażenia analityczne
- ❖ umiejętność określania znaczeń konkretnego leksemu
- ❖ umiejętność użycia poprawnych form wyrazu
- ❖ umiejętność użycia leksemu w poprawnych konstrukcjach składniowych
- ❖ znajomość kolokacji wyrazu
- ❖ umiejętność określenia, z jakimi wyrazami dany wyraz się kojarzy
- ❖ umiejętność określenia odmiany stylowej, w której używa się danego wyrazu
- ❖ umiejętność szacowania frekwencyjności danej jednostki leksykalnej

Seretny, Lipińska 2005: 77

Kompetencja socjolingwistyczna

Wiedza i umiejętności pozwalające zachować społeczny wymiar komunikacji językowej. Dotyczy ona znajomości następujących elementów: wyznaczników relacji społecznych, konwencji grzecznościowych, nośników „mądrości ludowej”, zróżnicowania rejestrów wypowiedzi, dialektów i odmian regionalnych języka.

ESOKJ 2003: 106

- ❖ nawiązywanie kontaktu i podtrzymywanie kontaktu
- ❖ zwracanie się do innych osób w sposób oficjalny i nieoficjalny
- ❖ sposoby przechodzenia na „ty”
- ❖ powitania i pożegnania – oficjalne i nieoficjalne
- ❖ kontakty towarzyskie
- ❖ kontakt niewerbalny
- ❖ zasady grzeczności
- ❖ rytuały społeczne
- ❖ tematy rozmów w kontaktach prywatnych oraz społecznych

Kompetencja kulturowa

Współczesna kompetencja kulturowa oznacza, iż człowiek nie tylko ma wiedzę o danej kulturze, ale także jest zdolny do jej odbierania, zrozumienia reguł nią kierujących. Różnica w poznawaniu własnej i obcych kultur nie jest wówczas tak duża. Według niektórych badaczy można mówić niejako o stronie >czynnej< i >biernej< kompetencji kulturowych. Pierwsza to przysposobienie do uczestnictwa w kulturze, druga to zdobycie pewnego, niekoniecznie chyba pełnego, zbioru wiedzy o niej. Ważna też jest kondycja intelektualna uczestnika, dla której stopień wyuczenia się może być jedynie czynnikiem potęgującym, a nie sprawczym.

Bibliografia

1. Biernacka M. (2016), *Znajdź z polskim wspólny język. Fonetyka w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Poradnik metodyczny*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
2. *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie* (2003), Warszawa: CODN.
3. Janowska I., Lipińska E., Rabiej A., Seretny A., Turek A. (2016), *Programy nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2*, Kraków: Księgarnia Akademicka.
4. Jędryka, B.K. (2022), *Dobry start uczniów z doświadczeniem migracji, „Języki Obce w Szkole”*, nr 2, s. 29 – 46.
5. Kajak P. (2011), *Współczesna kompetencja kulturowa*, *Współczesna kompetencja kulturowa*, <http://www.2011.konferencje-spnjo.polsl.pl/download/kajak-p-wspolczesna-kompetencja-kulturowa.pdf> [Dostęp: 02.11.2022].
6. Seretny A., Lipińska W. (2005), *ABC metodyki nauczania języka polskiego*, Kraków: Universitas.